

TEORETYCZNE PODSTAWY INFORMATYKI

26/10/2015

WFAiS UJ, Informatyka Stosowana
I rok studiów, I stopień

Wykład 4 – część I

2

Iteracja

Rekurencja

Indukcja

- Iteracja
- Rekurencja
- Indukcja
- Algorytmy sortujące
- Rozwiązywanie rekurencji

Iteracja

3

- Źródłem „potęgi” komputerów jest zdolność do **wielokrotnego wykonywania (powtarzania) tego samego zadania** lub jego różnych wersji.

Iteracja = „powtarzanie”

- W informatyce z pojęciem iteracji (ang. iteration) można się spotkać przy różnych okazjach. Wiele zagadnień związanych z modelami danych, np. listami, opiera się na powtórzeniach typu:
 - ▣ *lista jest albo pusta, albo składa się z jednego elementu poprzedzającego inny, kolejny element itd....*

Iteracja

4

- Programy i algorytmy wykorzystują iteracje do **wielokrotnego wykonywania określonych zadań** bez konieczności definiowania ogromnej liczby pojedynczych kroków, np. w przypadku zadania: **wykonaj dany krok 1000 razy**.
- Najprostszym sposobem wielokrotnego wykonania sekwencji operacji jest wykorzystanie **konstrukcji iteracyjnej**, jaką jest instrukcja **for** lub **while** w języku C.

Prosty przykład iteracji

5

- Mamy tablicę n liczb całkowitych, sprawdzamy czy jakaś liczba całkowita „ x ” jest elementem tej tablicy. Algorytm przegląda całą tablicę, po napotkaniu $A[i] = x$ kończy działanie.
 - Jeżeli $A[0] = x$ to algorytm $O(1)$
 - Jeżeli $A[n-1] = x$ to algorytm $O(n)$
- Średni czas działania algorytmu:
 - $\langle T(n) \rangle = \sum_{i=0}^{n-1} (ci + d) \cdot (1/n)$
 $= c \cdot (n-1) / 2 + d$
 - $\langle T(n) \rangle \sim c \cdot n/2$ dla dużego n

1	$A[0]$
8	
7	
5	
3	
4	$A[i]$
8	
9	
7	$A[n-1]$

Iteratory

6

- Iteracje, poza **organizacją pętli** wykonujących obliczenia, używane są powszechnie do przetwarzania tablic. Możliwe jest przetwarzanie w kolejności indeksów malejących oraz w kolejności indeksów rosnących.
- Potrzebujemy też bardziej poręcznego mechanizmu, separującego logikę związaną z wyborem elementów od reszty kodu. Mechanizm taki zwany jest **iteratorem** lub **enumeratorem**, dostarcza możliwości iterowania po dowolnym zbiorze danych określonym przez jakąś strukturę danych lub inny bardziej ogólny schemat.
 - ▣ **Iterator** ma umożliwić wykonywanie operacji: następny, poprzedni, ostatni, pierwszy, bieżący, itp...
 - ▣ **Iterator to jest pewna koncepcja, implementacja zależy od języka programowania.**

Predykatory

7

- **Iteratorem filtrującym** nazywamy iterator działający na bazie innego **iteratora i procedury klasyfikującej** (akceptującej lub odrzucającej) elementy zwracane przez ten ostatni.
- Procedura taka nosi nazwę **predykatora**.
- **Iterator filtrujący** ignoruje wszystkie te elementy które nie spełniają warunków określonych przez predykator.

Rekurencja

8

- Zagadnieniem blisko związanym z **powtórzeniami** (iteracją) jest **rekurencja** (ang. recursion) – technika, w której **definiuje się pewne pojęcie bezpośrednio lub pośrednio na podstawie tego samego pojęcia.**
- Np. można zdefiniować pojęcie lista stwierdzeniem:
 - ▣ **lista jest albo pusta, albo jest sklejeniem elementu i listy**
- **Definicje rekurencyjne** są szeroko stosowane do specyfikacji **gramatyk języków programowania** (patrz następne wykłady).

Rekurencja (przykład)

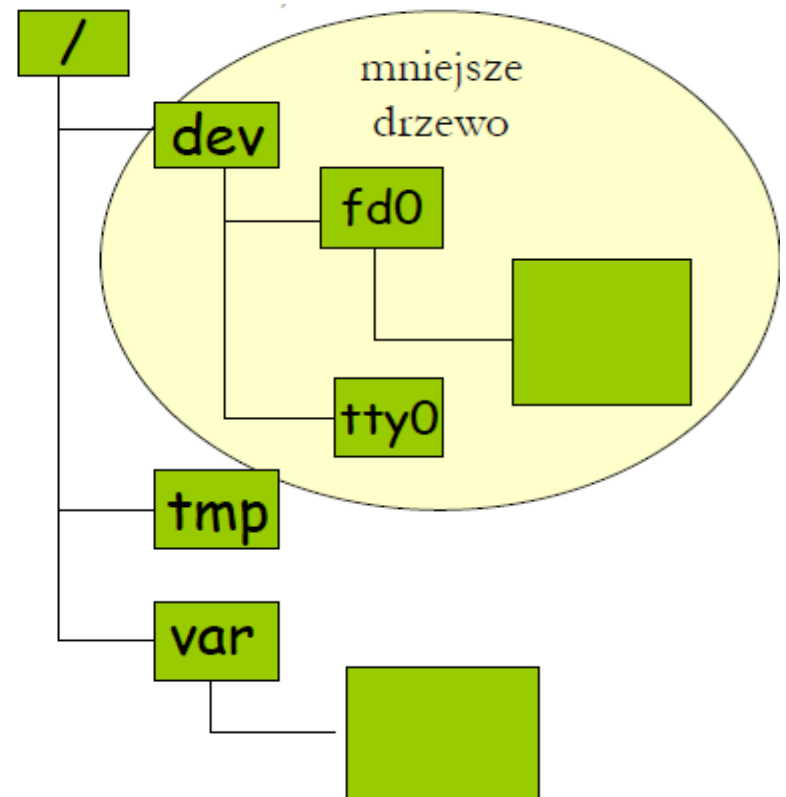
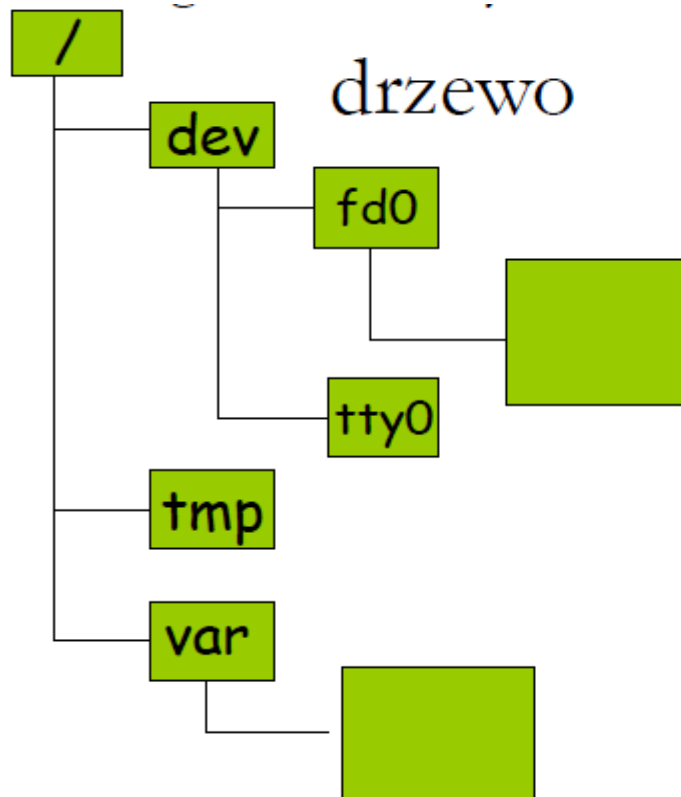
9

- Rozpatrzmy system plików, jak na dysku komputera. W systemie tym istnieje **katalog najwyższego poziomu** (root), w którym znajdują się **pliki i podkatalogi**.
- Owa zagnieżdżona struktura bywa nazywana powszechnie **drzewem katalogów** (directory tree) – drzewo to zakorzenione jest w katalogu najwyższego poziomu, zaś pliki mogą być uważane za liście tego drzewa.

Rekurencja

10

- Każda z gałęzi może być traktowana jak inne mniejsze drzewo.

Rekurencja

11

- **Podobieństwo dwóch obiektów różniących się między sobą skalą lub granulacją** jest interesującą koncepcją niezwykle użyteczną w rozwiązywaniu problemów.
- Strategia podziału oryginalnego problemu na „mniejsze” podproblemy tej samej natury - zwana strategią **„dziel i zwyciężaj”** (divide and conquer) – jest **jednym z przykładów rekurencji**.
- Rekurencja jest w pewnym sensie przykładem wielokrotnego wykorzystywania tych samych rozwiązań: metoda wywołuje samą siebie.

Definicja rekurencyjna

12

- **Definicja rekurencyjna** składa się z dwóch części.
 - W pierwszej, zwanej **podstawową** lub **warunkiem początkowym**, są wyliczone elementy podstawowe, stanowiące części składowe wszystkich pozostałych elementów zbioru.
 - W drugiej części, zwanej **krokiem indukcyjnym**, są podane **reguły umożliwiające konstruowanie nowych obiektów z elementów podstawowych lub obiektów zbudowanych wcześniej**. Reguły te można stosować wielokrotnie, tworząc nowe obiekty.

Definicja rekurencyjna

13

Rekurencyjna definicja funkcji silnia !

$$n! = \begin{cases} 1, & \text{jeśli } n = 0 \text{ (podstawa)} \\ n \cdot (n-1)! & \text{jeśli } n > 0 \text{ (indukcja)} \end{cases}$$

Rekurencyjna definicja ciągu Fibonacciego?

$$F(n) = n \quad \text{jeśli } n < 2$$

$$F(n) = F(n-2) + F(n-1) \quad \text{jeśli } n \geq 2$$

Rekurencja w jęz. programowania

14

- Rekurencja jest **zaimplementowana w wielu językach programowania**.
 - ▣ Np. w języku C, **funkcja f** może wywołać samą siebie albo bezpośrednio z poziomu funkcji f, albo pośrednio wywołując inną funkcję (która wywołuje inną funkcję, która wywołuje inną funkcję, ... , która wywołuje funkcję f).
- Często można opracowywać **algorytmy rekurencyjne**, naśladując definicje rekurencyjne zawarte w specyfikacji programu, który jest implementowany.

Rekurencja w jęz. programowania

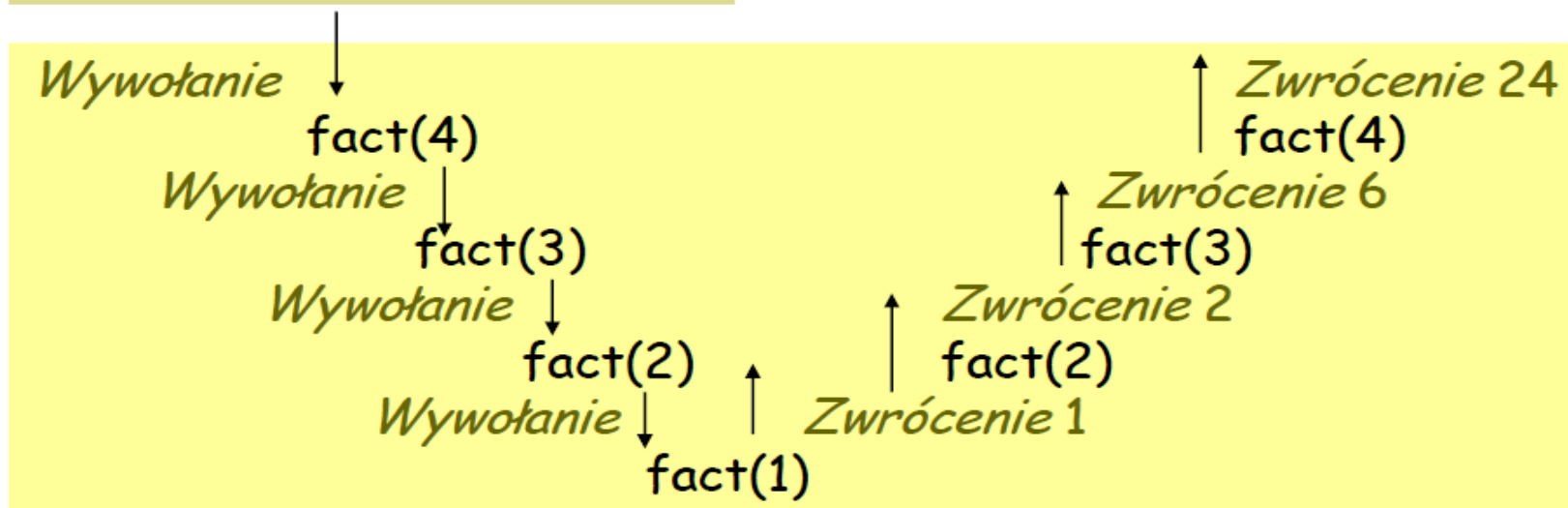
15

- Implementacja w języku C jest prosta... ale kod źródłowy nie sugeruje jak to się odbywa.
 - ▣ **Jak funkcja wywołująca sama siebie może w ogóle działać i jeszcze dawać prawidłowy wynik?**
- Realizacja (pomysł od E. W. Dijkstry) przy pomocy stosu i systemu operacyjnego (patrz następne wykłady).

Funkcja rekurencyjna obliczająca $n!$ dla $n \geq 1$

16

```
int fact(int n)
{
  if (n ≤ 1)
    return 1; /*podstawa*/
  else
    return n · fact(n-1) /* indukcja*/
}
```


Rekurencja czy iteracja?

17

Jak obliczać ciąg Fibonacciego?

$F(n) = n$ jeśli $n < 2$

$F(n) = F(n-2) + F(n-1)$ jeśli $n \geq 2$

Iteracja:

```
IterativeFib (int n) {
    if (n < 2) return n;
    else {
        int tmp, current = 1, last=0;
        for (i=2, i<=n, ++i) {
            tmp=current;
            current+=last;
            last=tmp;
        }
        return current;
    }
}
```

Rekurencja:

```
Fib (int n)
{
    if (n < 2)
        return n;
    else
        return Fib(n-2) + Fib(n-1);
}
```

Można pokazać że liczba wywołań funkcji **Fib()** jest $2 \cdot \text{Fib}(n+1) - 1$ w celu obliczenia wartości **Fib(n)**.

Trzeba mieć dobry pomysł na prosty algorytm iteracyjny.

Rekurencja czy iteracja?

19

□ Jak obliczać ciąg Fibonacciego?

- $F(n) = n$ jeśli $n < 2$
- $F(n) = F(n-2) + F(n-1)$ jeśli $n \geq 2$

n	liczba dodawań	Przypisania	
		Algorytm iteracyjny	Algorytm rekurencyjny
6	5	15	25
10	9	27	177
15	14	42	1973
20	19	57	21891
25	24	72	242785
30	29	87	2692537

- Algorytm rekurencyjny ma złożoność $O(2^n)$, to zbyt wysoka cena za prostotę. ($3 \cdot 10^6$ wywołań dla $F(30)$)
- Algorytm iteracyjny ma złożoność $O(n)$

Rekurencja czy iteracja?

20

- Każdy **problem mający rozwiązanie rekurencyjne daje się także rozwiązać w sposób iteracyjny**, choć jego rozwiązanie iteracyjne może być mniej czytelne w porównaniu z rekurencyjnym, a niekiedy wręcz sztuczne.
- **Rekurencja może być ponadto symulowana** w sposób iteracyjny, przy użyciu struktur danych zwanych stosami.
- **Programy rekurencyjne są często mniejsze i łatwiejsze do zrozumienia** od ich iteracyjnych odpowiedników.
- Co ważniejsze, niektóre problemy (szczególnie niektóre problemy wyszukiwania) są znacznie łatwiejsze do rozwiązania za pomocą programów rekurencyjnych.

Indukcja

21

- Zagadnieniem również związanym z iteracją i rekurencją jest indukcja (ang. induction):
 - ▣ **technika stosowana w matematyce do dowodzenia, że twierdzenie $S(n)$ jest prawdziwe dla wszystkich nieujemnych liczb całkowitych n lub, uogólniając, dla wszystkich liczb całkowitych \geq od pewnego ograniczenia dolnego.**

Indukcja

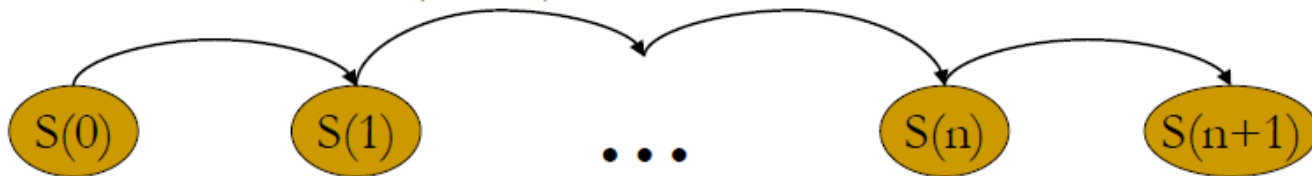
22

- Niech $S(n)$ będzie dowolnym twierdzeniem dotyczącym liczby całkowitej n . W najprostszej formie dowodu indukcyjnego (**indukcja częściowa**) twierdzenia $S(n)$ dowodzi się dwóch faktów:
 - ▣ **Przypadku podstawowego:** za który często przyjmuje się twierdzenie $S(0)$. Przypadkiem podstawowym może jednak być równie dobrze $S(k)$ dla dowolnej liczby całkowitej k . Dowodzi się wówczas prawdziwości twierdzenia $S(n)$ dla $n \geq k$.
 - ▣ **Kroku indukcyjnego:** gdzie dowodzi się, że dla wszystkich $n \geq 0$ (lub wszystkich $n \geq k$), prawdziwość $S(n)$ implikuje prawdziwość $S(n+1)$.

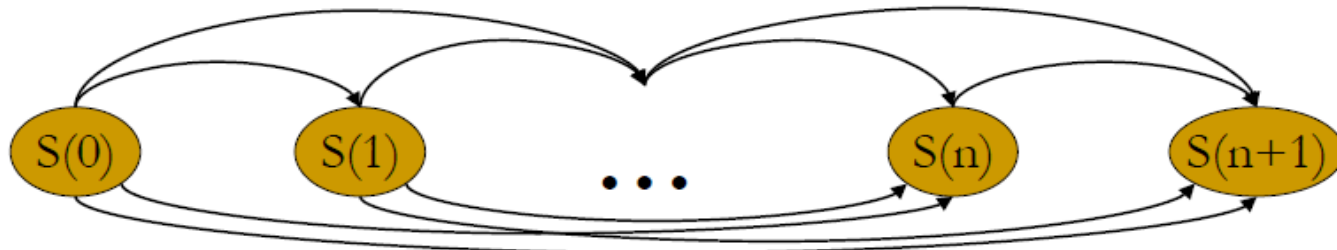
Indukcja zupełna i częściowa

23

- **Indukcja częściowa (słaba):** wykorzystujemy wyłącznie hipotezę indukcyjną $S(n)$ do wykazania prawdziwości $S(n+1)$.

- **Indukcja zupełna (silna):** Możemy wykorzystać każdą z wartości $S(i)$, od podstawy aż do n do wykazania prawdziwości $S(n+1)$.

Indukcja zupełna i częściowa

24

- Dla **indukcji zupełnej** dowodzimy, że twierdzenie **$S(n)$** , dla wszystkich **$n \geq 0$** jest prawdziwe na podstawie dwóch faktów:
 - ▣ **Przypadku podstawowego:** dowodzi się prawdziwości **$S(0)$** (lub **$S(k)$** jeżeli to jest przypadek podstawowy)
 - ▣ **Kroku indukcyjnego:** gdzie dowodzi się, że dla wszystkich **$n \geq 0$** (lub wszystkich **$n \geq k$**), że prawdziwość twierdzeń **$S(0)$, $S(1)$, $S(2)$, ..., $S(n)$** implikuje prawdziwość **$S(n+1)$** .

Indukcja zupełna i częściowa

25

- Indukcje z większą liczbą przypadków podstawowych:

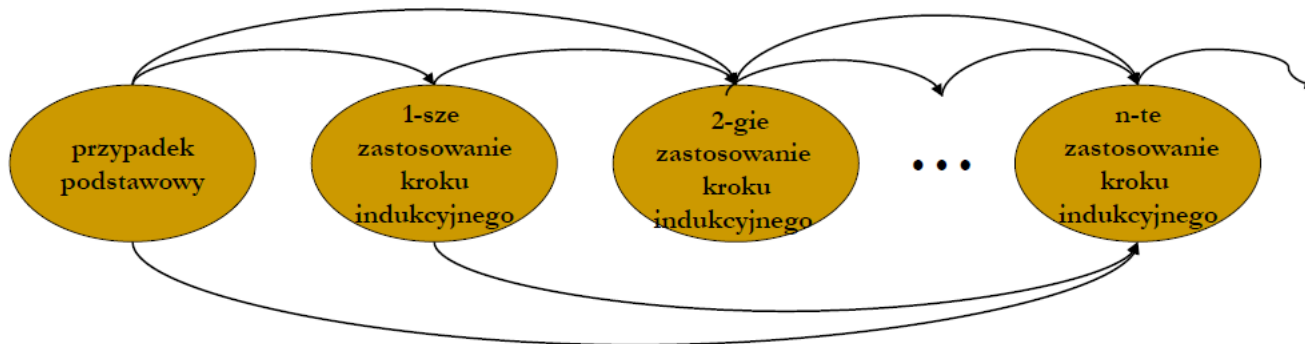
Niekiedy przydatne jest wykorzystanie więcej niż jednego przypadku podstawowego:

- ▣ **Przypadek podstawowy:** dowodzi się poprawności wszystkich przypadków podstawowych, czyli $S(i_0)$, $S(i_1)$, $S(i_2)$, ..., $S(i_m)$.
- ▣ **Krok indukcyjny:** gdzie dowodzi się, że dla wszystkich $n \geq i_m$ (lub wszystkich $n > k$), że prawdziwość twierdzeń $S(i_0)$, $S(i_1)$, $S(i_2)$, ..., $S(n)$ dla $n \geq i_m$, implikuje prawdziwość $S(n+1)$.

Definicje indukcyjne

26

- W definicji indukcyjnej definiuje się jedną lub więcej klas reprezentujących ściśle powiązane ze sobą obiekty (lub fakty) na bazie tych samych obiektów.
- Definicja indukcyjna powinna zawierać:
 - ▣ jedną lub więcej reguł podstawowych, z których niektóre definiują pewne obiekty proste,
 - ▣ jedną lub więcej reguł indukcyjnych, za pomocą których definiuje się większe obiekty na bazie mniejszych z tego samego zbioru.

Definicje indukcyjne

27

- Istnieje ścisłe powiązanie pojęć dowodów indukcyjnych, definicji indukcyjnych oraz programów rekurencyjnych.
- Każde z tych pojęć opiera się na „kroku podstawowym” i „kroku indukcyjnym”.
- W „zwykłych” („częściowych”) indukcjach kolejne kroki zależą wyłącznie od kroków poprzednich.
- Często zachodzi konieczność przeprowadzania dowodów za pomocą indukcji zupełnej, w której każdy krok może zależeć od wszystkich kroków wcześniejszych.
- **Indukcja ma zasadnicze znaczenie w dowodzeniu poprawności programów lub ich fragmentów.**

Wykład 4 – część II

28

Elementy
technik
sortowania

- Algorytmy iteracyjne: sortowanie przez wybieranie
- Algorytmy rekurencyjne: sortowanie przez dzielenie i scalanie

Elementy technik sortowania

29

- Najprostszym sposobem wielokrotnego wykonania sekwencji operacji jest wykorzystanie **konstrukcji iteracyjnej** (instrukcje **for, while** w języku C).
- **Przykład:**
 - Przypuśćmy że mamy listę liczb całkowitych (7, 4, 2, 8, 9, 7, 7, 2, 1).
 - Sortujemy tę listę (w porządku niemalejącym) permutując ją do postaci (1, 2, 2, 4, 7, 7, 7, 8, 9).
 - Należy zauważyć, że sortowanie nie tylko porządkuje wartości, tak że każda jest równa lub mniejsza kolejnej liczbie z listy, ale także zachowuje liczbę wystąpień każdej wartości.
- **Algorytm sortujący** pobiera na wejściu dowolną listę i zwraca jako wynik listę posortowaną. Każdy element występujący w liście pierwotnej występuje również w liście posortowanej.

Elementy technik sortowania

30

- Listę elementów dowolnego typu można sortować wówczas, gdy istnieje możliwość zdefiniowania między nimi **relacji mniejszości** oznaczanej typowo „ < ”
- Jeżeli elementami do posortowania są liczby całkowite lub rzeczywiste, symbol „ < ” oznacza znaną wszystkim relację mniejszości
- Jeżeli elementami są ciągi znaków, można np. stosować „**porządek leksykograficzny**”.
- Jeżeli elementy są skomplikowane (struktury) to możemy **do posortowania wykorzystać część każdego elementu** (jedno konkretne pole).

Sortowanie przez wybieranie – iteracyjny algorytm sortujący

31

- Mamy tablicę **A** zawierającą **n** liczb całkowitych które chcemy posortować w porządku niemalejącym. Można to zrobić wielokrotnie powtarzając krok:
 - wyszukaj najmniejszy element nieposortowanej części tablicy
 - wymień go z elementem znajdującym się na pierwszej pozycji nieposortowanej części tablicy
- **Pierwsza iteracja:** wybiera najmniejszy element w $A[0, n-1]$, zamienia z elementem na pozycji $A[0]$;
- **Druga iteracja:** wybiera najmniejszy element w $A[1, n-1]$, zamienia z elementem na pozycji $A[1]$;
- **Trzecia iteracja:** ...
- **I-ta iteracja wymaga przejrzania $(n-i)$ elementów.**

po $i+1$
iteracjach

1	$A[0]$
2	
2	
4	
7	
7	$A[i]$
8	
9	
7	$A[n-1]$

Sortowanie przez wybieranie – rekurencyjny algorytm sortujący

32

- Mamy tablicę A zawierającą n liczb całkowitych które chcemy posortować w porządku niemalejącym.
- Można to robić rekurencyjnie
 - wybieramy najmniejszy element z reszty tablicy A (czyli z $A[i, \dots, n-1]$),
 - wymieniamy wybrany w poprzednim kroku element z elementem $A[i]$,
 - sortujemy resztę tablicy czyli $A[i+1, \dots, n-1]$.
- **Podstawa:**
 - Jeśli $i = n-1$, to pozostaje do posortowania jedynie ostatni element tablicy. Ponieważ pojedynczy element jest zawsze posortowany nie trzeba podejmować żadnych działań.
- **Indukcja:**
 - Jeśli $i < n-1$, to należy znaleźć najmniejszy element w tablicy $A[i, \dots, n-1]$, wymienić go z elementem $A[i]$ i rekurencyjnie posortować tablice $A[i+1, \dots, n-1]$.
- Kompletny algorytm realizujący powyższą rekurencję rozpoczyna się od $i=0$.

1	$A[0]$
2	
2	
4	
7	
7	$A[i]$
8	
9	
7	$A[n-1]$

Sortowanie przez „dzielenie i scalanie” – rekurencyjny algorytm sortujący

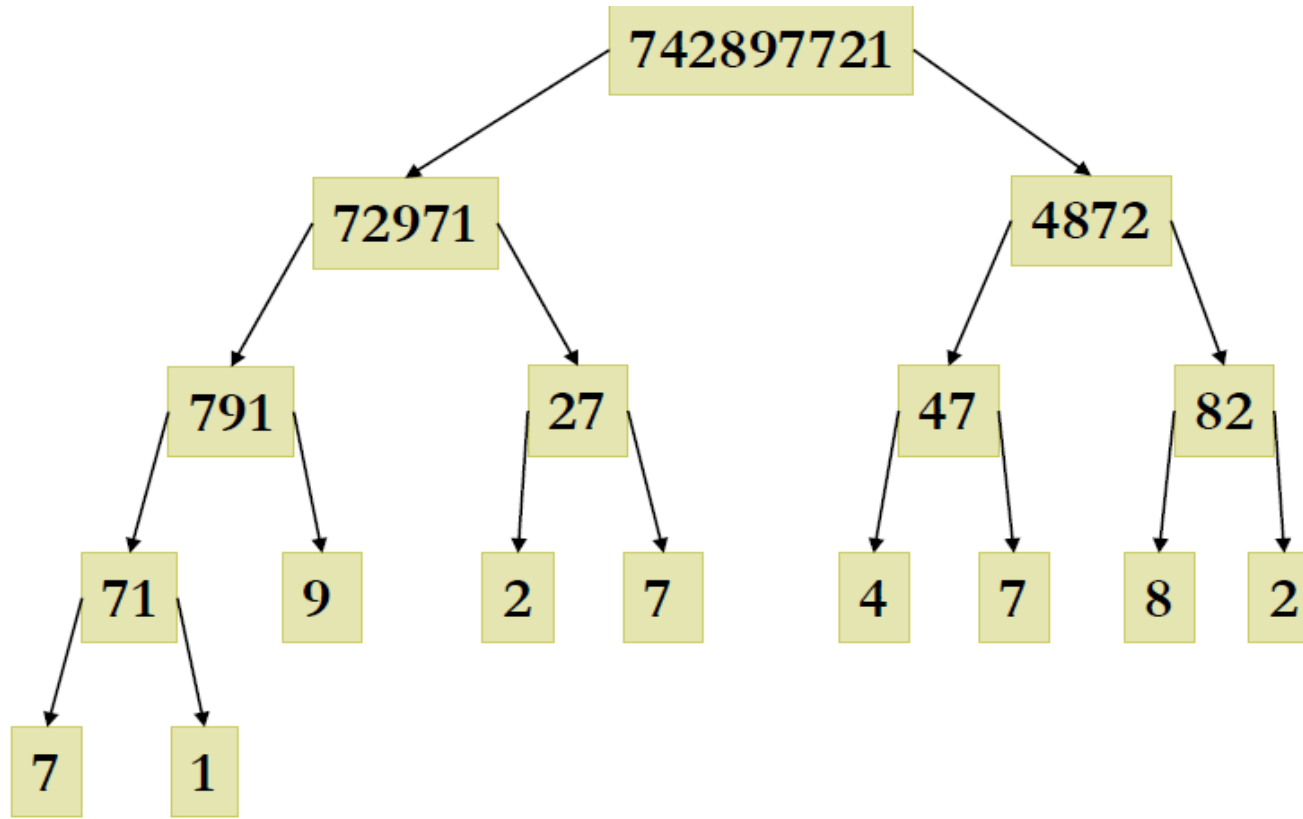
33

- Najlepszy opis **sortowania przez scalanie** opiera się na rekurencji i ilustruje równocześnie bardzo korzystne zastosowanie techniki „dziel i zwyciężaj”.
- Listę $(a_1, a_2, a_3, \dots, a_n)$ sortuje się **dzieląc** na **dwie listy** o dwukrotnie mniejszych rozmiarach. Następnie obie listy są sortowane osobno. Aby zakończyć proces sortowania oryginalnej listy n -elementów, **obie listy zostają scalone** przy pomocy specjalnego algorytmu.
- **Scalanie:**
 - Prostym sposobem scalania dwóch list jest analiza od ich początków. W każdym kroku należy znaleźć mniejszy z dwóch elementów będących aktualnie na czele list, wybrać go jako kolejny element łączonej listy i usunąć go z „pierwotnej listy”, wskazując na kolejny pierwszy element. W przypadku równych pierwszych elementów można dodawać je do łączonej listy w dowolnej kolejności.

Rekurencyjne dzielenie i scalanie

34

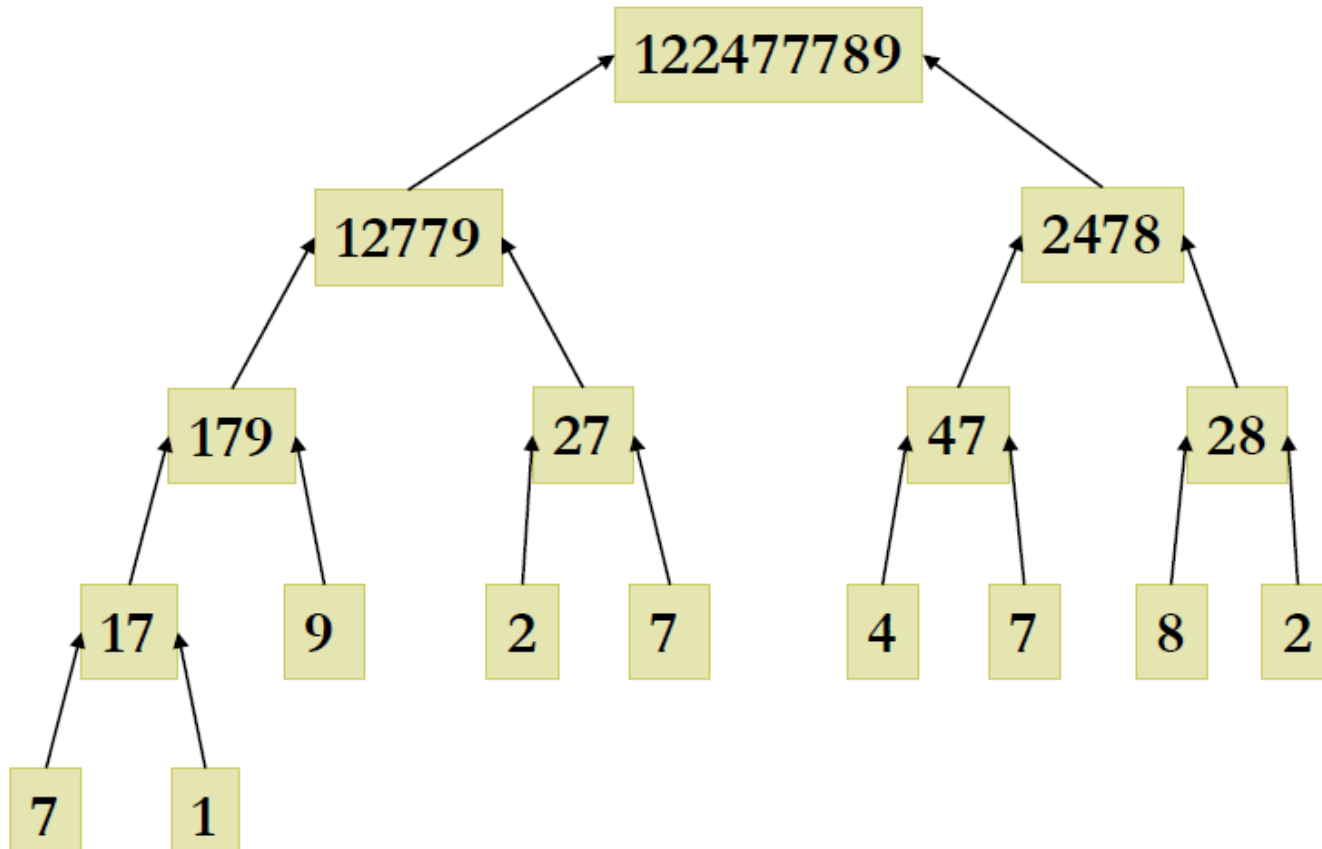
□ Dzielenie:

Rekurencyjne dzielenie i scalanie

35

□ Scalanie:

Sortowanie przez „dzielenie i scalanie” – rekurencyjny algorytm sortujący

36

□ Podstawa:

- Jeśli lista do posortowania jest pusta lub jednoelementowa, zostaje zwrócona ta sama lista – jest ona już posortowana.

□ Krok indukcyjny:

- Jeżeli lista ma nie mniej niż 2 elementy to podziel listę na dwie (np. elementy o parzystym indeksie i elementy o nieparzystym indeksie). Posortuj każdą z dwóch list osobno i scal.

Techniki sortowania

37

- Istnieje wiele różnych sposobów sortowania:
 - ▣ **sortowanie przez wybieranie** jest łatwym ale wolnym sposobem sortowania,
 - ▣ **sortowanie przez scalanie** jest szybszym ale też bardziej skomplikowanym algorytmem,
 - ▣ **inne algorytmy sortowania**: patrz następne wykłady.
- Można pokazać że algorytm **sortowania przez wybieranie** zachowuje się jak $O(n^2)$, natomiast algorytm **sortowania przez scalanie** $O(n \log n)$.
- To są tylko ograniczenia asymptotyczne, w praktyce już dla kilkudziesięciu elementów sortowanie przez scalanie jest szybsze.

Techniki sortowania

38

- **Dla małych n** algorytm sortowania przez wybieranie jest szybszy niż sortowania przez scalanie. Wobec tego optymalne będzie używanie go jako elementu algorytmu sortowania przez scalanie.
- Często rozważamy **modyfikację** algorytmu sortowania przez scalanie, w której doprowadzamy do **podziału na n/k list**, a każdą z nich sortujemy przez wybieranie (a więc nie doprowadzamy aż do list 2-elementowych!).

Podsumowanie

39

- Jak wskazuje praktyka programistyczna, **większość algorytmów daje się zaliczyć do jednej z dwóch kategorii: pierwszą z nich tworzą algorytmy o charakterze iteracyjnym, drugą – zdecydowanie mniejszą – o charakterze rekurencyjnym.**
- **Dla wielu problemów znane jest tylko rozwiązanie rekurencyjne.**
- Istnieje ściśle powiązanie dowodów indukcyjnych, definicji rekurencyjnych oraz programów rekurencyjnych. Każde opiera się na podstawie i kroku indukcyjnym.
- W indukcjach częściowych kolejne kroki zależą wyłącznie od kroków poprzednich.
- Często zachodzi konieczność przeprowadzania dowodów za pomocą indukcji zupełnej, w której każdy krok może zależeć od wszystkich wcześniejszych.
- Indukcja ma zasadnicze znaczenie w dowodzeniu poprawności działania programów lub ich fragmentów.

Wykład 4 – część III

40

Rozwiązujemy
nie
rekurencji

- Rekurencja dla algorytmu „dziel i zwyciężaj”
- Rozwiązywanie rekurencji
 - ▣ Metoda podstawiania
 - ▣ Metoda iteracyjna
 - Drzewa rekursji
 - ▣ Metoda uniwersalna

Czas działania programu

41

- Dla konkretnych danych wejściowych jest wyrażony liczba wykonanych prostych (elementarnych) operacji lub “kroków”. Jest dogodne zrobienie założenia że operacja elementarna jest maszynowo niezależna.
- Każde wykonanie i -tego wiersza programu jest równe c_i , przy czym c_i jest stałą.
- **Kiedy algorytm zawiera rekurencyjne wywołanie samego siebie, jego czas działania można często opisać zależnością rekurencyjną** (rekurencja) wyrażającą czas dla problemu rozmiaru n za pomocą czasu dla podproblemów mniejszych rozmiarów.
- **Możemy więc użyć narzędzi matematycznych aby rozwiązać rekurencje i w ten sposób otrzymać oszacowania czasu działania algorytmu.**

Rekurencja dla algorytmu typu „dziel i zwyciężaj”

42

- Rekurencja odpowiadająca czasowi działania algorytmu typu “dziel i zwyciężaj” opiera się na **podziale jednego poziomu rekursji na trzy etapy**.
 - Niech $T(n)$ będzie czasem działania dla jednego problemu rozmiaru n .
 - Jeśli rozmiar problemu jest odpowiednio mały, powiedzmy $n \leq c$ dla pewnej stałej c , to jego rozwiązanie zajmuje stały czas, co zapiszemy jako $\Theta(1)$.
 - Załóżmy że dzielimy problem na a podproblemów, każdy rozmiaru n/b . Jeśli $D(n)$ jest czasem dzielenia problemu na podproblemy, a $C(n)$ czasem scalania rozwiązań podproblemów w pełne rozwiązanie dla oryginalnego problemu, to otrzymujemy rekurencje
 - $T(n) = \Theta(1)$ jeśli $n \leq c$
 - $T(n) = a T(n/b) + D(n) + C(n)$ w przeciwnym przypadku

Rekurencja dla algorytmu typu „dziel i zwyciężaj”

43

- Przykład: algorytm sortowania przez scalanie
 - ▣ **dziel**: znajdujemy środek przedziału, zajmuje to czas stały $D(n) = \Theta(1)$,
 - ▣ **zwyciężaj**: rozwiązujemy rekurencyjnie dwa podproblemy, każdy rozmiaru $n/2$, co daje czas działania $2 T(n/2)$,
 - ▣ **połącz**: działa w czasie $\Theta(n)$, a więc $C(n) = \Theta(n)$.
- **Ostatecznie**:
 - ▣ $T(n) = \Theta(1)$ jeśli $n=1$
 - ▣ $T(n) = 2 T(n/2) + \Theta(1) + \Theta(n)$ jeśli $n>1$
- Rozwiązaniem tej rekurencji jest **$T(n) = \Theta(n \log n)$** .

Metody rozwiązywania rekurencji

44

- **Metoda podstawiania:**
 - ▣ zgadujemy oszacowanie, a następnie dowodzimy przez indukcję jego poprawność.
- **Metoda iteracyjna:**
 - ▣ przekształcamy rekurencję na sumę, korzystamy z technik ograniczania sum.
- **Metoda uniwersalna:**
 - ▣ stosujemy oszacowanie na rekurencję mające postać $T(n) = a T(n/b) + f(n)$, gdzie $a \geq 1$, $b > 1$, a $f(n)$ jest daną funkcją.

Metoda podstawiania

45

- Polega na **zgadnięciu postaci rozwiązania**, a następnie wykazaniu przez indukcję, że jest ono poprawne.
- Trzeba też znaleźć odpowiednie stałe.
- Bardzo skuteczna, stosowana tylko w przypadkach kiedy łatwo jest przewidzieć postać rozwiązania.

Metoda podstawiania

46

□ Przykład:

□ Postać rekurencji:

$$T(n) = 2T(n/2) + n$$

□ Zgadnięte rozwiązanie:

$$T(n) = \Theta(n \log n)$$

□ Podstawa:

$$n=2; T(1)=1; T(2)=4;$$

□ Indukcja:

$$T(n) \leq 2 (c(n/2)\log(n/2)) + n \leq c n \log(n/2) + n$$

$$T(n) \leq c n \log(n/2) + n = c n \log(n) - c n \log(2) + n$$

$$T(n) \leq c n \log(n) - c n \log(2) + n = c n \log(n) - c n + n$$

$$T(n) \leq c n \log(n) - c n + n \leq c n \log(n)$$

spełnione dla $c \geq 1$;

Metoda iteracyjna

47

- Polega na **rozwijaniu (iterowaniu) rekurencji** i wyrażanie jej jako sumy składników zależnych tylko od n warunków brzegowych. Następnie mogą być użyte techniki sumowania do oszacowania rozwiązania.

Metoda iteracyjna

48

□ Przykład:

- Postać rekurencji:

$$T(n) = 3T(n/4) + n$$

- Iterujemy:

$$T(n) = n + 3T(n/4) = n + 3((n/4) + 3T(n/16)) = n + 3(n/4) + 9T(n/16)$$

$$T(n) = n + 3(n/4) + 9T(n/16) = n + 3n/4 + 9n/16 + 27T(n/64)$$

- Iterujemy tak długo aż osiągniemy warunki brzegowe.

Składnik i -ty w ciągu wynosi $3^i n/4^i$.

Iterowanie kończymy, gdy $n=1$ lub $n/4^i = 1$ (czyli $i > \log_4(n)$).

$$T(n) \leq n + 3n/4 + 9n/16 + 27n/64 + \dots + 3 \log_4 n \Theta(1)$$

$$T(n) \leq 4n + 3 \log_4 n \Theta(1) = \Theta(n)$$

Metoda iteracyjna

49

- Metoda iteracyjna jest zazwyczaj związana z dużą ilością przekształceń algebraicznych, więc zachowanie prostoty nie jest łatwe.
- Punkt kluczowy to skoncentrowanie się na dwóch parametrach:
 - ▣ liczbie iteracji koniecznych do osiągnięcia warunku brzegowego
 - ▣ oraz sumie składników pojawiających się w każdej iteracji.

Drzewa rekursji

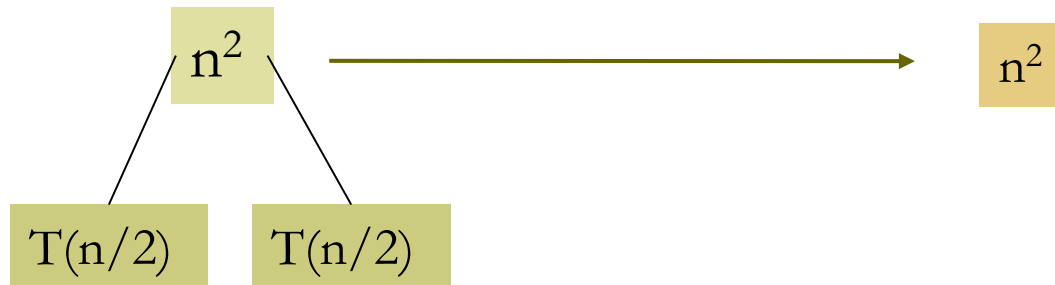
50

- Pozwalają w dogodny sposób zilustrować rozwijanie rekurencji, jak również ułatwiają stosowanie aparatu algebraicznego służącego do rozwiązywania tej rekurencji.
- Szczególnie użyteczne gdy rekurencja opisuje algorytm typu “dziel i zwyciężaj”.

Drzewa rekursji dla algorytmu „dziel i zwyciężaj”

51

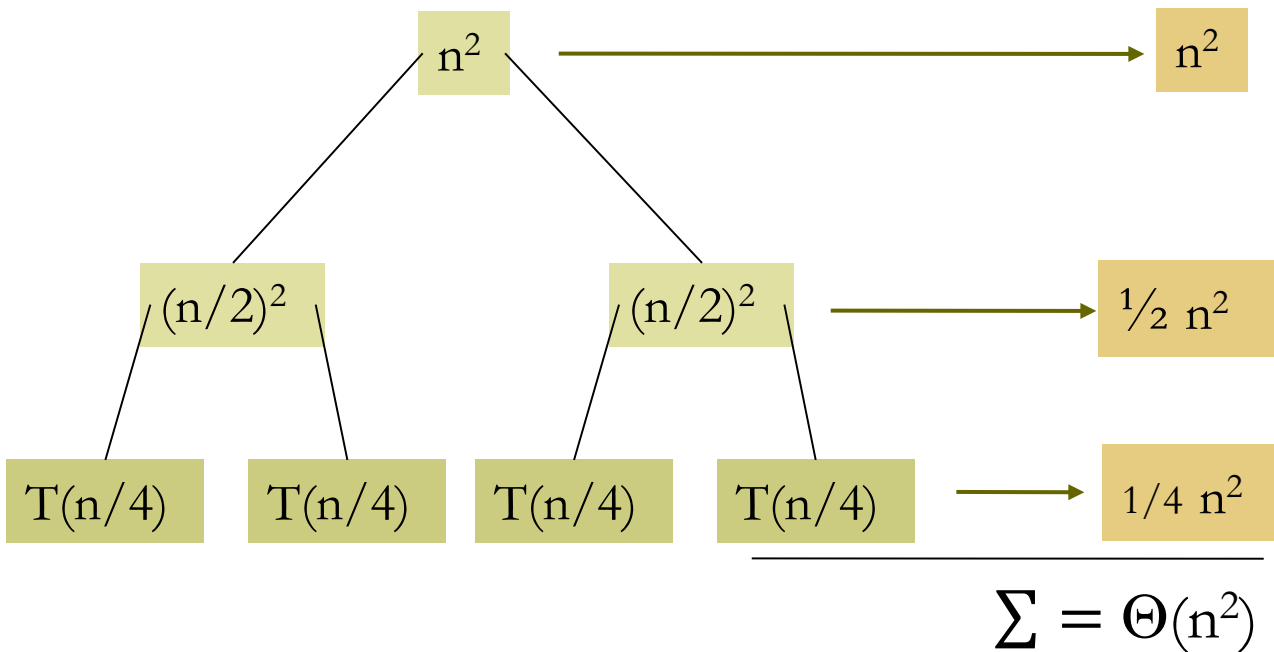
□ $T(n) = 2 T(n/2) + n^2$

Drzewa rekursji dla algorytmu „dziel i zwyciężaj”

52

□ $T(n) = 2 T(n/2) + n^2$

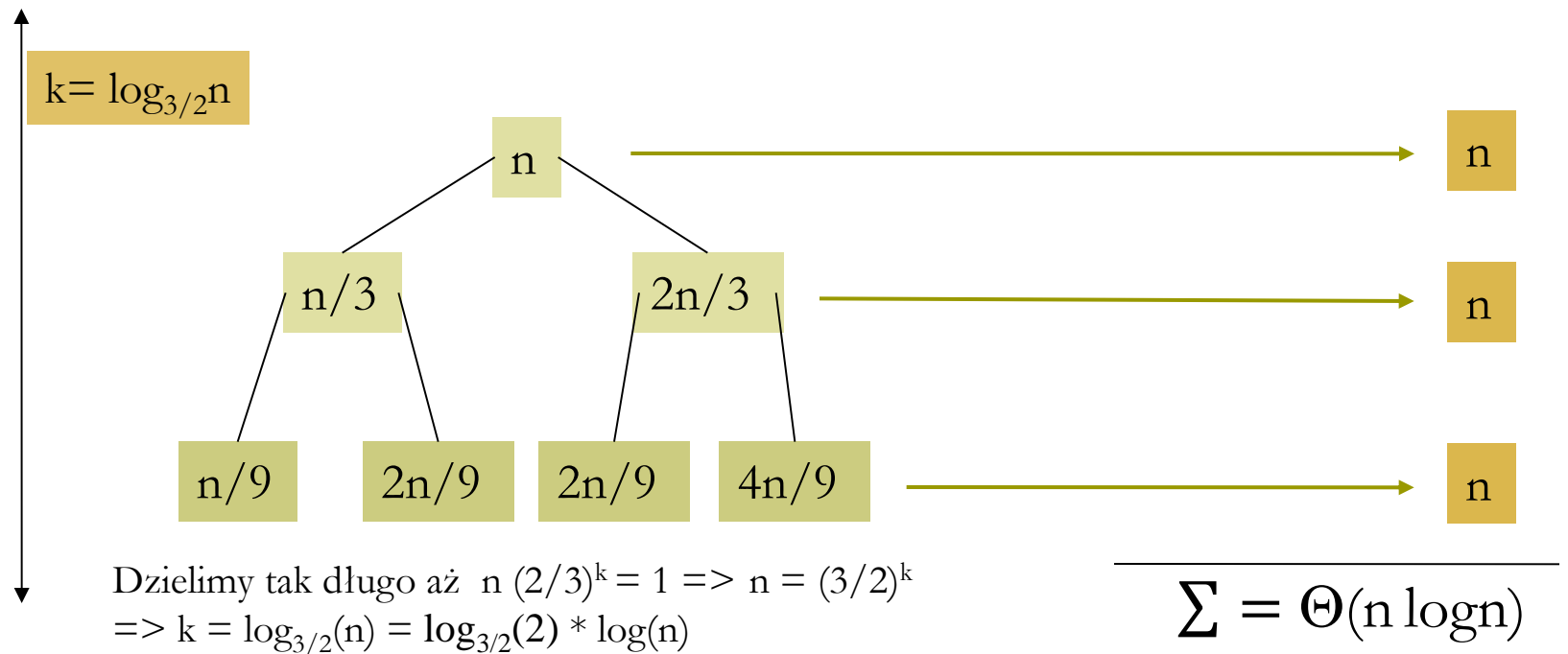

□ Rozwiązaniem tego równania jest $T(n) = \Theta(n^2)$

Drzewa rekursji

53

□ $T(n) = T(n/3) + T(2n/3) + n$

□ Rozwiązaniem tego równania jest $T(n) = \Theta(n \log n)$

Funkcje tworzące

54

- Rekurencje były badane już od 1202 roku przez L. Fibonacciego
- A. de Moivre w 1730 roku wprowadził pojęcie funkcji tworzących do rozwiązywania rekurencji.

Metoda rekurencji uniwersalnej

55

- Metoda rekurencji uniwersalnej podaje “uniwersalny przepis” rozwiązywania równania rekurencyjnego postaci:
 - ▣ $T(n) = a T(n/b) + f(n)$
gdzie $a \geq 1$ i $b > 1$ są stałymi, a $f(n)$ jest funkcja asymptotycznie dodatnia.
- Za wartość (n/b) przyjmujemy najbliższą liczbę całkowitą (mniejsza lub większą od wartości dokładnej).

Metoda rekurencji universalnej

56

- Rekurencja opisuje czas działania algorytmu, który dzieli **problem rozmiaru n** na **a problemów, każdy rozmiaru n/b** , gdzie a i b są dodatnimi stałymi.
- Każdy z a problemów jest rozwiązywany rekurencyjnie w czasie $T(n/b)$.
- Koszt dzielenia problemu oraz łączenia rezultatów częściowych jest opisany funkcja $f(n)$.

Twierdzenie o rekurencji uniwersalnej

57

- Niech $a \geq 1$ i $b > 1$ będą stałymi, niech $f(n)$ będzie pewną funkcją i niech $T(n)$ będzie zdefiniowane dla nieujemnych liczb całkowitych przez rekurencje

$$T(n) = a T(n/b) + f(n)$$

gdzie (n/b) oznacza najbliższą liczbę całkowitą do wartości dokładnej n/b .

- Wtedy funkcja $T(n)$ może być ograniczona asymptotycznie w następujący sposób:
 - Jeśli $f(n) = O(n^{\log_b a - \epsilon})$ dla pewnej stałej $\epsilon > 0$, to $T(n) = \Theta(n^{\log_b a})$.
 - Jeśli $f(n) = \Theta(n^{\log_b a})$ to $T(n) = \Theta(n^{\log_b a} \log n)$.
 - Jeśli $f(n) = n^{\log_b a + \epsilon}$ dla pewnej stałej $\epsilon > 0$ i jeśli $af(n/b) \leq cf(n)$ dla pewnej stałej $c < 1$ i wszystkich dostatecznie dużych n , to $T(n) = \Theta(f(n))$.

Twierdzenie o rekurencji uniwersalnej

58

□ “Intuicyjnie...”:

- W każdym z trzech przypadków porównujemy funkcje $f(n)$ z funkcją $n^{\log_b a}$. Rozwiązanie rekurencji zależy od większej z dwóch funkcji.
- Jeśli funkcja $n^{\log_b a}$ jest większa, to rozwiązaniem rekurencji jest:
 - $T(n) = \Theta(n^{\log_b a})$.
- Jeśli funkcje są tego samego rzędu, to mnożymy przez $\log n$ i rozwiązaniem jest:
 - $T(n) = \Theta(n^{\log_b a} \log n) = T(n) = \Theta(f(n) \log n)$.
- Jeśli $f(n)$ jest większa, to rozwiązaniem jest:
 - $T(n) = \Theta(f(n))$.

Przykład

59

$$\square T(n) = 9 T(n/3) + n$$

$$a=9,$$

$$b=3,$$

$$f(n)=n,$$

a zatem $n^{\log_b a} = n^{\log_3 9} = \Theta(n^2)$.

- \square Ponieważ $f(n) = O(n^{\log_3 9 - \epsilon})$, gdzie $\epsilon = 1$, możemy zastosować przypadek 1 z twierdzenia i wnioskować że rozwiązaniem jest $T(n) = \Theta(n^2)$.

Przykład

60

$$\square T(n) = T(2n/3) + 1$$

$$a=1,$$

$$b=3/2,$$

$$f(n)=1,$$

$$\text{a zatem } n^{\log_b a} = n^{\log_{3/2} 1} = n^0 = 1.$$

- \square Stosujemy przypadek 2, gdyż $f(n) = \Theta(n^{\log_b a}) = \Theta(1)$,
a zatem rozwiązaniem rekurencji jest $T(n) = \Theta(\log n)$.

Przykład

61

□ $T(n) = 3T(n/4) + n \log n$

$$a=3,$$

$$b=4,$$

$$f(n) = n \log n,$$

a zatem $n^{\log_b a} = n^{\log_4 3} = O(n^{0,793})$.

- Ponieważ $f(n) = \Omega(n^{\log_4 3 + \epsilon})$, gdzie $\epsilon \approx 0.2$, więc stosuje się tutaj przypadek 3, jeśli możemy pokazać że dla $f(n)$ zachodzi warunek regularności.

Dla dostatecznie dużych n :

$$af(n/b) = 3(n/4)\log(n/4) \leq (3/4)n\log(n) = c f(n)$$

dla $c=3/4$.

- Warunek jest spełniony i możemy napisać że rozwiązaniem rekurencji jest $T(n) = \Theta(n \log n)$.

Przykład

62

□ $T(n) = 2T(n/2) + n \log n$

$a=2,$

$b=2,$

$f(n)=n \log n,$

a zatem $n^{\log_b a} = n.$

- Wydaje się że powinien to być przypadek 3, gdyż $f(n)=n \log n$ jest asymptotycznie większe niż $n^{\log_b a} = n$, ale nie wielomianowo większy.
- Stosunek $f(n)/n^{\log_b a} = (n \log n)/n = \log n$ jest asymptotycznie mniejszy niż n^ϵ dla każdej dodatniej stałej ϵ .
- W konsekwencji rekurencja ta “wpada” w lukę między przypadkiem 2 i 3.

Pytania do wykładu

63

- Podaj przykład algorytmu iteracyjnego, wskaż gdzie w algorytmie występuje iteracja
- Podaj przykład algorytmu rekurencyjnego, wskaż gdzie w algorytmie występuje rekurencja.
- Na czym polega dowód indukcyjny?
- Na czym polega proces sortowania przez wybieranie? Jaką ma złożoność obliczeniową?
- Na czym polega proces sortowania przez „dzielenie i scalanie”? Jaką ma złożoność obliczeniową?